

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad cat olicarum partium: proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyesleljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Főszerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

Püspök a szövetkezetekről

Prohászka Ottokár dr.-nak a szövetkezeti értekezleten tartott beszédéből.

Székesfehérvár, nov. 20.

Nem akarok én most önökhöz kiáltó szót intézni, mert megvagyok győződve, hogy szavaim nem a pusztában hangzanak el. Én csak visszhangja akarok lenni az itt elmondottaknak. Nem akarok én hullámokat verni, dagad már a mi szívünk mélyes erkölcsi érzéstől, kötelesség-érzéstől. Főnt és lent, intelligencia és arisztokrácia klérus és laikusok fogjuk kezét a szövetkezeti ügy nagy népmentő munkájához, amelynek áldásait meglátni: nem kell próféta szem, csak egészségesen reális világosság. Az én meggyőződése az, hogy nem politika és nem parlament menti meg az országot és nem törvényhozás, mert ezek csak a nép szívének ideális irányai. A közigazgatás sem elégséges a mentés sikerére egymagában véve. Itt a nép munkájára van szükség, hogy megmentsen, tegyen, küzdjön győzőn. (Lelkes éljenzés és taps).

A világtörténelemben páratlan a magyar nemzet vér folyása. Talán még a régi keleti zsarnokoknak despociája hasonlítható hozzá vérvesszés tekintetében leginkább, amikor Nabukodonozor rabszija felve vitte a zsidókat és más népeket Babylonba. Ettől eltekintve nincs oly megsemmisítő, megübbentő, fájdalmas vérvesztéses sehol, mint most Hungáriában. Ennek a partot sörpő áramlatnak ellenében a szövetkezeti eszme megvalósításával kell védekeznünk.

Hát miért pusztul a nép? Hol az a fájó ideg, melytől vére poshad, erényei lazulnak? A komplikált kulturális ekono-miára, a modern gazdasági életre való rátermettség hiányában van. Ezt a praktikus érzéket a szövetkezetek vannak hivatva a néphez nevelni, amelyek az etikai jobb szellem egyeteméi. Minden szövetkezet, igaza van Meskó Pálnak, tényleg iskola. A mi népoktatásunk még nem európai. Adjatok egyetemeket a népnek, nem katedrával, hanem az erkölcsi praktikus érzék tudományával.

A szövetkezetek tanító, nevelő feladatuk és hatásuk mellett az igazi demokrácia őrszemei is egyuttal. Melyik az igazi

demokrácia? Az, amelynek ideálja, hogy a nép a saját érdekeit tömörülve megvalósíthassa. Ennek megvalósítási irányát pedig csak a szövetkezetben lehet megtanulni. Ezt az egészséges realista irányt tehát folytatnunk. Jelszavak, pressziónak, tántorításnak, frázisoknak fölne ülünk. Igaz, hogy az országnak gazdagodnia kell, de munkával kell gazdagodnia. (Taps.) Kereskedelem az kell, de nem olyan, amely a népet kifossza. Üzleti szellem, az kell, de benn a nép szívében, vérében kell élnie. (Taps.)

Sokszor a világtörténelem folyamán elválasztások, elvek csatái teremtik meg az erőteljes népet. A francia hűbrend-szer fölbomlott és megerősítette a monarchizmust, majd a monarchiát, azt hívén: helyesen cselekszik, lerázta hátáról és gerincéről a nép. Arisztokrácia, középosztály, klérus -- ki tudja meddig maradhatnak mai kereteik közt közéleti befolyásukat illetőleg. Egyre legyen gondja a magyar intelligenciának, hogy szárnyai alatt erős nép nevelődjék!

Ki bir ezzel az ideállal versenyezni? Hol az a szociáldemokrácia?

Én katolikus pap vagyok, de szívess-örömmel kezelem fogok ebben a nagy munkában minden református barátommal. Ne legyen közöttünk széthuzás, visszavonás. Széthullanak a dongák, ha nincs összetartó vasabroncsuk. Vaspántként kapcsoljon egymásba minket is a szükség vaskényszere, amely a nemzeti halállal fenyeget.

Fallankszot alkossunk. Kulturális viszonyaink elsősorban a lelkipásztorok, tanítók, jegyzők s a középosztály gyér képviselőire róják a népmentés kötelességét.

Azt mondja az evangéliom: Nagy átok a szenvedőre, hogy nincs mellette ember. Hát pedig sok falunk nincs embere. Vezető, szerető, érte áldozó embere. Ne mondja azt a papság, hogy a szövetkezeti apostolkodásra nincs fölszentelve. A szövetkezetet és népet ideálisan vezető papot az Isten szelleme ihleti. A tanító viszont ne csak a gyermeklélek termökupját szedje le ott az iskolában, az iskolai oktatás nem elég, folytatni kell a népnevelést az életben.

Ezek nagyjából azok a gondolatok, amelyek most lelkemen áteikáznak s amelyeknek tüze az önök szívét is melegíti. Vigyük előre azt a zászlót, amelyre ezek az elvek föl vannak írva. Ne féljünk tőle, ha sáros, ha lútos lesz is sercogó tollak mérges piszkától. Ha lyukas, ha rongyos zászlóval győztünk is, tiszteletreméltó lesz, népmentő lesz a mi győzelmünk. (Általános éljenzés és taps.)

Szövetkezetek napja.

Székesfehérvár, nov. 20.

(Saját indításunk.) A fejérmegyei szövetkezetek nagy napja, melynek tárgyalásai elé annyi altruista nézett telkes érdeklődéssel, ma ránk köszöntött.

A Fejérmegyei Gazdasági Egyesület meghívására a vármegyei közgyűlési termében ült össze délelőtti 10 órakor a szövetkezeti értekezlet, amelyen a szövetkezeti mozgalom országos nevű vezetői közül is többen részt vettek. Képviselet volt a tanácskozáson a Keresztény Szövetkezetek Központja, a Hangya-központ, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, a Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezete, valamint az Országos Széchenyi Szövetség.

A jelen voltak impozáns tömegéből, amely az egész tágas termet megtöltötte, a következők neveit sikerült följegyeznünk:

Prohászka Ottokár dr., Károlyi Mihály gróf, Széchenyi Viktor gróf, Eszterházy László gróf, Zichy Rafael gróf, Manndorf Géza báró, Balogh Elemér, Havranek József, Szüts Jenő, Koller Pál, Csatos Andor, Fiáth György dr., Meszlény Pál, Kenessey Gyula, Kenessey Lajos, Fittler Béla dr.

Klaucz György dr., Magdics Ignác, Streit Ferenc, Viszota Alajos dr., Csöngedy Gyula (Dunaadony), Schultz István (Nagyfű), Rác Endre, (Csákvár), Fritzenschaft János (Vértesbögár), Fodor Ferenc (Sárbogárd), Radnich Imre (Kálóz), Schweighardt Veremund (Mór), Schmidt Márton (Dunapenti le), Kálmán Károly (Sóskut), Kéri Ferenc (Nagyperkát), Mészáros István (Vajta), Pintér Ferenc (Alcsut), Kapitány Gyula (Nagyhantos), Becsák Ernő (Seregélyes), Csucs István, Lakatos Frigyes dr., Dormis István, Keresztes György (Ráckeresztur), Bilkei Ferenc, Chay Antal (Vál), Horváth Imre (Sárpenetele).

Meskó Pál, Molnár István dr., Perczel Ferenc, Székely Kornél, Burghard-Bélaváry Rezső dr., Kálmán Vince, Heltay Jenő, Kóvács Sándor, Taraffás Béla, Miklós Géza, Koncez Imre, Papp Gyula dr., Vész Ignác dr., Lévy Lajos, György Gyula, Drávai János, Korsi Mayer Gyula, Mari Károly, Kerbolt Ferenc dr., Rohrmann Gusztáv, Angeli István.

Nyakkendő különlegesség. Triko árak! Sárcipők!	KALAP, NYAKKENDŐ. FALVAY FERENC KALAP, NYAKKENDŐ.		I pár bélelt uri bürkesztyű 85 kr.
	FÉHÉRNEMŰ RAKTÁRA KOSSUTH-UTCA		
OLCSÓ ÁRAK!			
Izléses Karácsonyi ajándéktárgyak due választékban!			

Mai lapunk 4 oldal.

00000647

Az értekezletet pontban 10 órakor *Estlerházy* László gróf nyitotta meg a következő beszéddel:

A Fejérmegyei Gazdasági Egyesület azon meggyőződéstől áthatva, hogy a mai, mindinkább nehezedő megélhetési viszonyok között csakis szövetkezetbe való csoportosulás útján lehet az egyesek helyzetén könnyíteni, a mai értekezletet összehívta egyrészt azért, hogy először megbeszéljék, mikép lehetne legcélszerűbben a szövetkezeti fejlődésnek további lendületet adni és hogy másodsor a vármegye és város területén létező 75 szövetkezet hozzájárulásával megalakítsuk a „Fejérmegyei Szövetkezetek Szövetségét.”

Az egyesület célja elérése érdekében mintegy 700 meghívót bocsátott ki mindazokhoz, akik a szövetkezési eszme iránt érdeklődnek, meghívta a 75 szövetkezetet és közreműködésére felkérte a Budapesten működő nagy országos szövetkezeti központokat.

Midőn az értekezleten megjelenteket a legmelegebben üdvözölöm, kérem a megjelenteket, hogy a nagy üggyhez méltó figyelemmel szíveskedjenek a tárgyaláson résztvenni; az értekezletet megnyitom és a jegyzőkönyv vezetésére Ármos Jenő urat kérem fel.

Az általi megnyitót követte *Széchény* Viktor gróf lendületes, tartalmas szép beszéde, mely a maga igazságaival gyakori tetszést váltott ki. A beszédet egész terjedelmében itt közöljük:

Tisztelt Értekezlet!

Hogy mi a szövetkezet? annak megmagyarázására utánam olyanok fognak felszólalni, kik arra nálamnál czerszerte hivatottabbak. En csak pár szóban akaok rámutatni arra a téves felfogásra, mely a szövetkezetek jellegében aggresszív rányt vél felfedezni és foglalkozni akarok azon ámadásokkal, melyek a Gazdasági Egyesület ezen aktiója ellen még annak embrionális korában intézettek.

A kor haladásával mind erősebb és ádázabb lesz az, amit az angol „Struggle for life”-nak, az élet küzdelmének nevez. Az élet nyugodt élvezete mindig kevesebb egyénnek marad osztályrésze. Ma már legyen valaki szegény vagy gazdag ur vagy por: Küzdenie, harcolnia, uszarlódnia kell, hogy az élet forratagában valahogy alá ne merüljön.

Ezen dühös versengésben a halmas mindig könnyebben állja helyét, mint a gyöngö. A gyöngöt, az „anyagilag kicsiny”-t könnyen elsöpri a küzdelem árja.

Pedig a nemzet kilenc-tized részét a „kis ember” teszi ki!

Ki dolgozik két kérges kezével legtöbbet? Kinek adóhíllerei teszik ki összevetve a legnagyobb summát? Ki adja a legtöbb katonát? Ki képezi az ősi forrást, melyből a városok közép- és munkás osztálya mindig megint megújulást, pótlást merít?

A kis ember uraim! és százsor is a kis ember az!

Kötelessége tehát mindazoknak, kik a társadalomban vezetői szerepet visznek, hogy úgy a humanitás és igazság szempontjából, mint pedig a faj- és állam fenntartás okából mindent megtegyenek, hogy a „kis ember” existenciáját fenntartsák, fejlesszék, erősítsék és az élet küzdelmére fel fegyverezzék.

Ezen felfegyverzés, mely erőt ad a gyengének nem lehet más, mint a szövetkezés. A sok gyöngö összeáll és ugyanazon erőt fejt ki, mint a hatalmas.

Nézzünk körül a gyakorlati életben a nagybirtokos az mindent jutányosabban szerezhet be és drágábban értékesít, mint a kisbirtokos gépet, állatot, magot, petroliumot, műtrágyát olcsóbban és jobban kap, mert nagy summában veszi, sőt még pénzt is kisebb kamatot adnak neki, mert nagyobb a hitele.

Ellenben az értékesítésnél is lépten-nyomon látjuk, hogy a nagybirtokon terményeit: tejes, vajás, gabonát, kukoricát, bort, göbolyt mindig 2-3 sőt 5 krajcárral drágábban ad el, mint a kisbirtokos. Miért? Azért mert nagy summában, kiegyenlített és jó minőségben termeli és hozza piacra.

Hát a szövetkezet célja nem más, minthogy elérje azt, miszerint a kis ember úgy a vételnél,

mint az eladásnál és termelésnél ugyanazon előnyöket élvezze, mint nagybirtokos szomszédja. Ha ezt el bírjuk érni, már sokat értünk el, mert óriási könnyítünk a kis ember terhein és megélhetését lehetővé tettük. Ez a célja és nem az, hogy mi bármily egyéb osztályt támadjunk, vagy keresetétől megfossszunk.

És mégis azt tapasztaljuk — Tisztelt Értekezlet — hogy ezen nemos és fenkölt eszmének ádáz ellenségei vannak. kik képesek a gyűlölet fegyverével küzdeni e kristálytisza eszme ellen. Erre mondja egy tekintélyes pesti újság, hogy „igazán jobb üggyhez méltó buzgalommal serénykednek a szövetkezetek terjesztésén. „Lehet — de a mi engem illet, sohasem fogom megérteni, hogy lehet jobb, nemesebb ügy is, mint a magyar nép igazi érdekeiért küzdeni. Lelkiismeretük tiszta és szándékaink hazafiságán pozdorjává törnek a mérgezett nyilak, melyek ellen megsebezhetetlennek érezzük magunkat.

De — Tisztelt Értekezlet — megvagyok győződve, hogy nem annyira a rosszakarát, mint inkább a tájékozatlanság beszél azokból, kik a szövetkezetekben minden áron fekete ördögöt akarnak látni.

Az illetők a szövetkezeti eszme alatt nem bírnak maguknak mást képzelni, mint egy szatócs boltot, melyben gyufát és pálinkát árulnak.

Meg vagyok róla győződve, hogy megmástanak véleményüket, ha fáradságot vennének maguknak a dolgok mélyére tekinteni.

Mi a fűsúlyt a hitel, értékesítés és termelés szakaira kell hogy fektessük, mert erre ugyszólván mindentül szükség van és ez semmi érdeket nem sért.

A fogyasztási szövetkezetek felállítását csakis ott tartom szükségesnek, ahol a helyi viszonyok kivánatosá teszik a felcsigázott árak ellenében olcsóbb beszerzési források nyitását,

Minden újabb evolutio bizonyos fokig sért régi érdekeket, ez a világ természetes fejlődésében van. A vasutak létesítése károsította a fuvarosokat, a szövőgyárak a takácsokat, a gőzhajók az evezőket és a jövőben a vasutakat talán a kormányozható léghajó károsítani és ez így fog tovább menni, a meddig az ember él és halad, de azt józár ember nem fogja mondani, hogy nem kell haladás, gyár és vasut.

A szövetkezeti eszme is a modern fejlődésnek egyik mozzanata és megengedem, hogy bizonyos érdekeket ez is sért, de czerszerte kevesebbet, mint a mennyi hasznot hoz és mint a milyen nagy zajt csapnak némelyek ellene.

Leghangosabban kiabál a kereskedő-osztály egy kis része. Pedig rosszul teszi, mert mi serki ellen támadó irányzatot folytatni nem akarunk és teljes mértékben méltányoljuk a magyar ipar és a hazafias kereskedelem nagy érdekeit!

De egyáltalán nincs értelme annak, hogy a merkantil irányzat az agrár irányzattal harcban álljon. Hazánk felvirágoztatására úgy a földművelésnek, mint az ipar és kereskedelemnek virágoznia kell és ezért azok ne egymás leküzdésén, de kiegészítésen teljesen fáradozzanak. Ne vigyünk tehát ily mélyre ható visszavonást a nemzet kebelébe, nézzük csai a közel multat és gondoljunk arra, hogy mindnyájunk összetartása fog a jövőben is erőt kölcsönözni a magyarnak.

Nekem mint főispánnak és ez által a kormányának is szemére hányják, hogy a hivatalos apparatust felhasználjuk arra, hogy a népet a szövetkezetekbe belekényszerítsük. Sőt az előbb említett cikk azt is mondja, midőn arról szól, hogy Fejérmegyében már sok szövetkezet van, hogy: „Tehát Fejérmegye hetven községében nyomorgatják már kormánytámogatással az amugy is roskadozó kiskereskedőket. Ez azonban mind kevés. A szegény közép még mindig nincs egy yolitikai járom elé fogva, már pedig az agrárius urak előtt ez, nem pedig a nép tervein egyáltalán nem könnyítő fogyasztási szövetkezetek alapítása a döntő szempont. Más kérdés gersze, hogy épen közérdek követeli a jegyzők, tanítók és lelkesek kihagyását ebből a csunya játékból, mert azzal eleve számot vethetünk, hogy a fogyasztási szövetkezetek elkövetkezendő kularca nem az agrárius urakat, hanem a nép ezen közvetlen vezetőit fogja érni. Már pedig a jegyzők, tanítók és papok, bár feltétlenül jóhiszemű, de mindenesetre

csak öntudatlan eszközei egy alattomban folyó politikai propagandának.”

Megragadom itt az alkalmat, hogy kinyilatkoztassam, hogy igen is főispáni minőségemben a főszolgabírákhoz Intéztem ily körlevelet, amelyben figyelemeket a szövetkezetek hasznos voltára felhívtam és azokat jóakaratkba ajánlottam. De félreértés ezen levelemnek azt a színezetet adni, mintha meghagyatot volna a főszolgabíráknak, hogy hivatalosan csinálják a szövetkezeteket. — Erre — há! Isten — a szövetkezeteknek szükségük nincsen, de nem is volna köszönet az ily erőszakkal csinált szövetkezetekben.

Tisztelt Értekezlet!

Az említett cikk írója erősen téved, ha azt hiszi, hogy Fejérmegye intelligens népét hivatalos apparátussal bele lehetne valámibe kényszeríteni, ami neki kárára van, — de még jobban téved, ha azt mondja, hogy „az agrárius urak politikai járomba akarják a népet fogni.” Mi a szövetkezetekből minden politikát, legyen az akár felekezeti, akár pártpolitika, per absolute kizárandónak tartunk!

A mi pedig azt illeti, hogy lelkeszeink, tanítóink és jegyzőink ezen nekünk imputált politika vak eszközeivé adják oda magukat — arra csak az a válaszom, hogy: azok az intelligentiának sokkal magasabb, sokkal öntudatosabb fokán állanak, sem hogy maguk ne tudnák megítélni azt, hogy népünknek mik az igazi szükségletei.

A főispán beszéde után következtek az egyes szövetkezeti központok előadói.

Elsőbben a Magyar Mezőgazdák Országos Szövetkezeteinek kiküldötte, *Perccel* Ferenc szólott

— A szövetkezetellenes támadások csak olcsó reklámul szolgálnak az ügy javára.

A Magyar Mezőgazdák Országos Szövetkezete ma már minden üzletággal szakszerűen foglalkozik. Bár a kezdő lépéseket a nagyobb birtokosok tették meg, akiknek tán alig volt szükségük arra, hogy az értékesítés szövetkezeti formájában érjő hasznot keressék, mégis nagy hivatást várt erre a szövetkezésre és ezt a hivatást teljesítette, amennyiben ma már a kiszagdák s egyéb kisemberek is megtanulták a jó példából a szövetkezetek hasznát.

A szövetkezet főcélja az, hogy a beszerzés és értékesítés alkalmával a gazdákat, különösen a kiszadákat mindazon előnyökhöz juttassa, amiket eddig csak a nagyfőke élvezett.

A szövetkezet szép fejlődése maga ékesen beszél, 1 millión reülit tőkéje ma már ezer és ezer ember ügyén lendit. Kemély, hogy a most alakítandó „Fejérmegyei és Székesfehérvári Szövetkezetek Szövetsége” ugyanily áldásos tevékenységet fejt ki majd a jövőben, ha mindazok őszintén támogatják, akik a nép sorsán javítani hivatottak.

Az éljenzessel fogadott lelkes beszéd után *Ónody* Zsigmond az Országos központi Hitelszövetkezet kiküldötte, majd *Meskó* Pál a Hangyák központi képviselője tartott előadást. Meskó előadása különösen nagy tetszéssel találkozott. Ugyanez áll *Molnár* István dr.-nak, a Keresztény Szövetkezetek Országos Központja képviselőjének beszédére is. Ebben a két nagy beszédben sok volt a tapasztalat, az erkölcsi erő, emellett népszerű formában mozgott s egészséges ötletekkel, jóiúti magyar humorról dolgozott mindkettő.

Székely Kornél a vásárcsarnok ellátó szövetkezet nevében szólt röviden, majd *Varhanek* Ferenc a Széchényi-szövetség részéről.

Most következett *Prohászka* Ottokár dr. főszólalása, amely fénypontja volt a napnak. Egykét gondolatot megközelítőleg sikerült reprodukálnunk mai számunk élén a gyújtó beszédből.

*Burghard-Béla*úry Rezső azután a szövetkezeti szövetség alapszabályszervezetét ismertette.

Az értekezlet végül egyhangulag kimondotta a *Fejérmegyei és székesfehérvári Szövetkezetek Szövetségének* megalakulását.

Déli 1 órakor ötven terítékű bankett volt a Fekete Sas szállóban. A felkösztöntök közül kiemeljük *Prohászka* Ottokár dr. megyéspüspökét.

— Föl építettük a várat, ám a győzelem nem a vár tökéletességétől, hanem a katonáktól függ. A vezér a harcban ugyszólván semmi. Mit ér a vezér, ha az egyéni tehetetlenség kíséri lépteit, ha zászlaja alatt nem hűséges, kitartó, megtörhetetlen bátorságu katonák sorakoztak. Nekünk hadsereg kell, a várba hűség, kitartás, törhetlen bátorság. Én remélem, hogy mi lelket önthetünk a népbe. *Csak ertsük meg egymást. Ne legyünk egymás iránt bizalmatlanok. Akkor majd a közönség bizalmát is meg fogjuk nyerni. Tereimünk intézményeket, amelyek a jólétet vannak hivatva szolgálni.*

Fonjuk meg azt a kötelet az ellenségünknek, amit nekünk szántak. Szójjuk meg azt a zászlót, amely alatt sorakozva, népünk boldoggá, megelégedetté válik, Isten adja, hogy úgy legyen.

Nagy hatással szöliottak még *Scéchenyi* gróf főispán, *Mamdorff* báró, *Koller* Pál, *Mesko* Pál, *Mohár* István dr. és mások.

UJDONSÁGOK.

Székesfehérvár, nov. 20.

Egy jubileum.

Mikor a munkáskérdés keretében a társadalom különböző osztályait farkasszemmel nézve látjuk, amikor a munkás gyűlöletes zsarnokot lát a kenyéradóban s a gazda hovatovább nehéz nyügnök érzi a folytonos izgalomtól fölhevült munkást: mindig öröm tölti el lelkünket, ha ennek a két félnek egymáshoz való viszonyait a szeretet jegyében látjuk. Lélekcsemelőbb példát pedig alig találhattunk volna erre, mint a szombat esti ünnepélyt, amelyet a *Felmayer-gyár* *Gallus* Péternek, a gyár 50 éven keresztül alkalmazott, becsületben és tisztességben megőszült munkásának ünnepelésére szombaton este a Fekete Sas-szállodában rendezett.

Régóta készültek az ünnepély megülésére, mert a gyár meg akarta mutatni, hogy mily őszinte és igaz az elismerése azok iránt, akik szorgalmuk és hűségük által azt kiérdemelték. Az ünnepély általánoságban családias jellegű volt, amennyiben a hatóság és a sajtó két-két meghívottján kívül csak azok vettek rajta részt, akiket a gyárhoz szorosabb kötelékek fűztek.

Az ünnepelt a gyár diszes fogadtatás este 8 órakor érkezett az ünnepélyre. Veletlenül őszifürtű felesége, aki a jó öreg *Gallus* Péternek hosszú-hosszu éveken keresztül hűséges, odaadó támasza, élettársa volt. A galambösz házaspár a virágokkal diszített asztalfőn foglalt helyet, mellettük *Karl* Istvánné urhölgy, néhai *Felmayer* István gyártulajdonos özvegye, a másik oldalon pedig *Gerő* Jakab gyárigazgató foglalt helyet. A gyár alkalmazottjai közül közel hetvenen voltak jelen, teljesen betöltve a vendéglő nagyertermét.

A felköszöntők sorát *Gerő* Jakab gyárigazgató kezdte meg, ékes szavakban emlékezve meg *Gallus* Péternek hűséges odaadásáról, az 50 estendő ernyedetlen munkásságáról. Fiatalon kezdte munkáját, amikor még maga a gyár is csak szerényen kezdte meg a később oly hatalmas arányokat öltő munkálkodását. *Gallus* Péter ez alatt az idő alatt mindig valódi példaképe volt a jó és becsületes munkásnak, Tíz év előtt megkapta *Gallus* az ezüstérdemkeresztet, most pedig a gyár tiszteli meg azzal, hogy köréje gyűjti a jó emberek egész seregét. Majd átnyújtotta a diszes duplafedelű aranyórát,

amelyet a gyár és a diszes aranyóra láncot, amelyet *Karl* Istvánné urhölgy ajándékozott az ünnepeltnek. *Kirner* László a gyári munkások nevében üdvözölte az ünnepeltet. Valóban meghatározható példáját mutatta annak a gyengéd szeretetnek, amely a gyár minden munkásának szívét eltölti a jó Péter bácsi iránt, akit mindenki ezen a néven ismer a gyárban. *Schwarz* Adolf a munka emberét, *Lauschmann* Gyula dr. a gyár orvosa klasszikus szép beszédben *Karl* Istvánné éltette, majd a munkásokra, élükön a jó Péter bácsival, emelte poharát. *Eisenbarth* Károly dr. a gyár ügyvédje a mai munkásvizonyokból kiindulva az igazi odaadó, a munkának élő és azt megbebecsülő munkásokat éltette, akiknek *Gallus* Péter mintaképük. *Grotta* Vilmos *Gerő* igazgatóra, *Eisenbarth* Károly dr. *Tóth* Arturra és *Bilkei* Ferencre, a fehérvári sajtó két meghívott képviselőjére, *Bilkei* Ferenc a sajtó nevében *Callus* Péterre, *Schröder* Antal az ünnepeltre üritette poharát. *Lauschmann* Gyula dr. *Philemon* és *Baucis* példájából kiindulva *Gallus* Péternek köszöntötte fel. *Czerna* László a munkások nevében üdvözölte *Gallus* Péter, *Simon* Sándor alkapitány pedig lelkesen éltette azokat a munkásokat, akik rendszeretüknél fogva nem adnak okot a hatóság közbelépésére. *Róz* István főkapitány a neunkircheni gyár vezetőségét éltette. *Meisel* Adolf felolvasta a nagyszámu sürgönyöket, amelyek Neunkirchenből és Bécsből érkeztek.

Az ünnepők vidám hangulatban, a cigány muzsika hangjai mellett még soká éltették a nap hőseit, mindnyájunk búzkeségét a jó öreg Péter bácsit, akinél boldogabb halandó aligha akad egyharmad Székesfehérvárott.

— **(A Katholikus Legényegyesületben)** tervezett szövetkezet-alakítás rövid haladókot szenved. Holnap tehát nem lesz az egyesületben ilyen irányú összejövetel. Az alakulás így is rövid időn belül meg fog történni.

— **(Erzsébet napja.)** A magyar nemzet mélyeséggel gyászal ünneplő évenként áldott emlékü királynéja emlékezetét. Székesfehérvár is megülte az ünnepet, az idén csak oly igaz bensőséggel, mint máskor. Kivált az iskolák. A ciszterci főgimnázium ifjúsága asszisztenciás rekvizitum hallgatott, amelyet *Zalai* Mihály házfőnök, igazgató mondott, majd az intézetben *Rónai* Lajos főgimnáziumi tanár méltatta a nap jelentőségét szépen szárnyaló beszédben. A főreáliskola is szép ünnepség keretében rótta le a kegyelet adóját. Itt *Kelen* Béla dr. igazgató tartotta a lendületes ünnepi beszédet.

— **(Arcképleleplezés.)** *Rácalmásról* írja levezelőnk: Szépen sikerült ünnepséget rendezett a *Rácalmási Katholikus Kör*: kedves emlékü volt alelnökének, pachonaházi *Paczona* István huszárkapitánynak arcképet leplezték le. A zsu-folásig megtelt nagyeremben a családtagokon kívül nagyszámu előkelő közönség foglalt helyet az első sorokban, ezekkel egy szívet és lélekkel ünnepelt az egész község katolikus közönsége. Az ünnepség lefolyása a következő volt: *Gönczöl* Antal plebánus nyitotta meg az ünnepélyt, s meleg szavakkal emlékezett meg *Paczona* Istvánról. A Szózatot énekelte el azután az ifjúsági énekkar cigánybanda kísérete mellett. Most *Bárdos* József dr. székesfehérvári ciszterci főgimnáziumi tanár lépett a közönség elé és emlékbeszédet mondott a hős kapitányról: beszéde közben lehullott a lepel a kitünően sikerült arcképről. Azután *Rapay* Katica szavalt a Huszár c. költeményt nagy tetszés mellett. Erre *Kek* Ernő káplánnak a képet megzemélyesítő versét nagy hatással adta elő *Hibácskó* Pál ácssegéd. *Paczona* Antal a meghatottan fejezte ki *Rácalmási* közönségének a család szives köszönetét a szép ünnepségért,

együttal vissza emlékezett gyermekkorának kedves emlékeire, mely vallásosságától áthatott szavaival lelkesedésre gyújtotta az egész közönséget. Majd a Hymnuszt énekelte el az ifjúsági dalárda és az elnöki zárószóval befejeződött az ünnepség. melynek emléke egyharmad nem mosódik el *Rácalmási* község lelkéből. Az ünnepélyen kiemelt fájdalomnak és örömmérségsnek könnyecskéjei a közönség szívéből fakadtak; s azt hisszük, kedves volt alelnökünknek arcképet bevésik lelküknek arcképet bevésik lelküknek szívüknek mélyébe.

— **(Új kereszt.)** *Pásmándról* írja tudósítónk: *Szendrei* István hagyatékából új kökeresztet állítottak a faluban. A keresztet lélekemelő szentbeszéd kíséretében áldotta meg vasárnap, e hó 18-án, délután *Beleány* István c. kanonok, esperes-plebánus.

— **(Estély az Iparoskörben.)** A Székesfehérvári Iparoskör vasárnap, e hó 18-án, szépen sikerült társas összejövetelt rendezett. Az érdekes estét, amelynek népes közönség volt, *Oláh* László máv. tisztviselő, a szombathelyi Tulipánkert titkára vezette be talpraesett előadással a magyar ipar öntudatos védelméről, szövetkezeti pártolásáról. Az előadás a közönség általános figyelmét között folyt le s helyenkint meg-megszakította a tetszés, az elismerés.

Az értékes előadást társasvacsora követte. amely gazdag volt kedves meglepetésekben, főleg melő mozzanatokban. *Tar* József a kör agilis alelnöke lelkes tözt kíséretében adott át *Havranek* Antal egyesületi elnöknek, valamint *Schweitzer* Nándor egyesületi pénztárosnak azt a diszes kivitelű emléklapot, amelyvel a két buzgó tisztviselőt a kör tagjai az iparkiallítás rendezésénél kifejtett fáradozása elismerése jeléül tisztelték meg. Aztán számos fölközöntő hangzott el. *Havranek* elnök a megyéspüspökre, a sajtóra, *Tar* alelnök Saára Gyula dr.-ra, mint a helyi iparosmozgalmak régi vezérfőhárta, *Balogh* Ferenc *Oláh* Lászlóra, *Csics* István főreáliskolai hittanár a kör tisztikára, *Oláh* László a hűgylekre, majd a sajtó képviselőire, *Helvey* Lajos dr. és *Tóth* Artur a sajtó nevében a körre s a hazafias iparos mozgalmak sikerére, végül *Bendi* Nándor az egyetemi ifjúság nevében a komoly munkára ivott áldomást. A hangulat állandóan ünnepi maradt s az érdeklődés is mindvégig élénk volt. Az előkelő szintájú ünnepségnek csak a keső éjjeli órákban szakadt vége.

— **(Házasság.)** *Löwy* Márk dr. ügyvéd eljegyezte *Wiss* Elzát, *Wiss* Hermann győri nagykereskedő leányát. (Mindem külön értesítés helyett.)

— **(Gyászrovat.)** *Barsch* Ferencné, született *Fekete* Ágnes a haldokló szentségeinek ajátos felvétele után 32 éves korában e hó 17-én, mint a magasztos anyai hivatásnak áldozata, az Urban elhunyt. Temetésé november 18-án a Szent György-kórház halottas házából igen nagy részvét mellett ment végbe. *Tamás* Vilmos esperes-plebánus temette; a vasuti munkások — mint tudósítónk írja — óriási számban, testületleg vettek részt.

— **(Ravasz eset, avagy: Leesett az emeletről.)** Lapunk barátja a következő szellemes apróságot közli velünk: Vasárnap este 6 órakor a városi takarékpénztár előtt nagy népcsovélet támadt. A járók-előköl egyre hallották: „Leesett az emeletről; mindjárt jönnek a mentők.” Mindenki a mig közel nem ért a csodület színhelyéhez zerencsétlenségre gondolt. Azonban azonnal megkönnyebbült a szíve, de egyuttal boszankodott midőn a szerencsétlen áldozatot meglátta, mert az egy döglött macska volt. Ime tehát a vasárnap esti nagy szenzáció: „Leesett az emeletről” — a macska. Risum tenentis.

— **(Tüzveszedelem Bicskén.)** Bicskéről írják nekünk: Tegnap, e hó 19-én délután 1 órakor harang kongatás zavarta meg a község lakóit. A Szel-utcán *Pertl* Mihály házában kigyuladt egy szalmakazal és a tűz a keletkezett szél következtében körülbelül hat házat pusztított el. A tüzet csak esti 5 óra felé sikerült lokalizálni. Ekkor már megjelentek a szomszéd Mány, Al-

csut, Felcsut községek tűzoltói. A tűz keletkezését még nem sikerült kinyomozni, de az kétségtelen, hogy a tűzrendészeti szabályok be nem tartása — kazzal kazzal hátán — nagyban hozzájárult a nagy veszély még nagyobbá tételéhez.

— Tüzálló (samotteval) betéttel kifalazott kütinő kályhák nagy választékban kaphatók Márkus Simon özv. és fia cégnél, Jókai-utca 16.

Szigeti és Társa fényképezési és festészeti műintézet Székesfehérvár, Kossuth-utca 9. sz. Nagytásokat bármely kis fénykép vagy természet után aquarell, platin, vagy olaj kivételben. Elsőrangú munkáért szavatul Szigeti és Társa.

Megvételre keresték egy jókarban levő harmonium. Ajánlatokat kérjük lapunk főszerkesztőjéhez mténi.

FA-SOBRÁRSZ. Mindennemű fa-sobrászati munkát — különféle stílusban — elvállalok. Képerketeket faragott antik-utáztattal jutányos áron pontosan készítek. A közönség és az iparos urak támogatását kérem. PETŐ IGNÁC, Székesfehérvár, Vásár-tér 12. szám.

A sópanama.

Ma már nemcsak városunk minden rétege foglalkozik a hírhedt sópanamával, hanem a fővárosi lapok révén az egész ország lakossága botránkozik azon a minden kritikán alul való manipuláción, a melynek városunk, megyénk, illetőleg a szomszéd vármegyék lakói is áldozatul estek. A legtöbb lap teljes egészében leközi a Fejérmegyei Napló első cikkét, a mely a nagy nyilvánosság előtt már csütörtökön, a teleplezés napján egész részletesen feltárta a kínos ügyet.

Az újabb részletek még veszedelemesebb színben tüntetik fel a sópanamát. Beavatott emberek tudják, hogy Kőbányán nemcsak a levagott sertéseket szokták besózni, hanem az elhullott állatok is, a melyeket aztán a szappangyárosok rendelkezésére bocsátanak (a la Schützer). Gyakran megtörténik azonban, hogy a szappanfőzők megrendelése nem érkezik azonnal, vagy pedig az elhullott sertések száma nincs akkora, hogy egy rakomány számára elegendő volna. Ilyenkor aztán sokszor négy-öt napig is vár a kereskedő az elhullott sertésekkel. Természetes, hogy az álló húst nem hagyhatja beszózatlanul. S hogy az elhasznált sőt nem hagyja értékesítés nélkül, szintén magától értődik. Hiszen a sertés- és szappankereskedők épen nem tartják az ilyesmit egészségtelennek. Példa reá Schützer ur, aki a maga pirosposztag, gömbölyű mivoltára szokott utalni, amikor az ő gyára egészségtelen voltát hangoztatják. Olcsó sőt al az állam még a különféle állati bőrök konzerválására (Weisz és Tull helybeli bőrkereskedő cég csak nemrégiben kapott 300 métermázsza ilyen olcsó sőt), sőt a helybeli 12-ik dsidás-czred a lovagló porond felhitezésére is ilyenféle sőt használ. Az aztán teljesen az illető kereskedő élelmességétől függ, hogy értékesíti-e, vagy sem a sőt s van-e például akkora szerencsége, hogy az általa elhasznált sőt olyan előkelő helyre jut, mint pl. a felhívári és a környékbeli közönség sőtartója, onnan pedig a levebbe, pecsenyére stb. kerül, mint nélkülözhetlen része a mi fizikai életünknek.

Egyebiránt Berndorfer Ede munkásai mint a karikacsúpas bevallottak a raktárban lefolyt műveleteket, sőt Gárdosi István 36 éves napzsám, a ki a munkálatokat vezetni szokta, elmondotta, hogy ő már a manipulációk kezdetén figyelmeztette Berndorfert, hogy ez nem helyes eljárás. De Berndorfer azzal érvelt, hogy a szalonna só egyáltalán nem egészségtelen az ember egészségére.

A rendőrség pénteken lezárta a 63 métermázsza kevert sőt s a mintákat már felküldte az országos vegyelemző állomáshoz. Ugyanakkor jelent meg Bokor Lajos pénzügyi biztos, a ki mint jövődéki kihágást vette rovására Berndorfer Ede műveleteit. Egyben megjegyezzük, hogy Berndorfer manipulációja mint közegészségügyi kihágás

csak 600 korona erejéig büntethető, mint jövődéki kihágást pedig legfeljebb 80 kor. büntetéssel sújt-hatják. Ugy halljuk azonban, hogy a rendőrség, illetőleg a pénzügyigazgatóság ferjetjesztést tesz ugy a belügyministeriumhoz, valamint a pénzügy-miniszteriumhoz, hogy ezen ügyben szólni ismeretlen s óriási visszaélés ügyében külön ministeri ítélet határozzon.

Nagy érdeklődéssel várjuk a fejleményeket. A mi a város közönsége részéről szintén nyilvánul. A hétfői közgyűlésen — a mint jeleztük is már — interpelláció tárgya lesz a sópanama.

Az egyik helybeli lap a sópanama ügyéből kifolyólag azt írja, hogy a Fejérmegyei Napló indiszkrecio folytán jutott a szenzációs hírhez. Eltekintve attól, hogy a Fejérmegyei Napló tudósítója akkor irt a dologról, a mikor Reé István főkapitánytól a kellő hivatalos információkat megkapta s a mikor Reé főkapitány kijelentette, hogy a dolog annyira érett, hogy a titkolózásra abszolute semmi ott sincs — ettől eltekintve roppant gyűgőségnek tartjuk egy újságirótól, ha ilyesmivel akarja megvigasztalni olvasóit azért mert ő elég ügyetlen volt ezt a hírt el nem halászni. Fogadják részvétünket az olvasóközönsége. Egyébként ugy látszik, hogy arrafelé ma teljesen elfogytak a gyeptülesek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* Hangverseny. Szép zenei élvezetben volt része közönségünknek f. hó 17-én szombaton este Bendiner Nándor zongora művész tartotta hangversenyét a Magyar Király szálló nagytermében.

Bendinert igen jól ismerjük már a tavaszi koncertjeit után s mostani programja és játéka is megint csak a nagyon képzett zongora művészre vallottak.

Nagy mestere a színezésnek, finom arnyalásnak; ezek pedig sohasem tévesztik el hazájukat. Beethoven Apassionátját szép kidolgozásban, de talán egy kissé önkényesen játszotta; sokkal szebb volt már a Bach Toccata és Fuga melyben főmör akkordjaival s szép szólam vezetéáeyel nagy hatást ért el. Ugyanezt mondhatjuk Liszt hiszt hatalmas koncertjéről, hol ugyancsak alkalma volt kimutatni emínsen készűtséget.

Kár, hogy ez a nagytehetségű fiatal művész oly keserves mozdulatokkal esínál játékközben; ez határozottan nem válik előnyre produkciójának. Valamint azt sem tartjuk helyénvalónak, hogy a hirdetett műsor örökösen megváltozik. Nem valószínű ugyan, de nem is lehetelenség, hogy valaki épen a Mephisto Valcer kedvéért ment el a hangversenyre, s már akkor ezzel a valakivel méltánytalanság történt, midőn ezt a számot nem hallhatta. (A tavaszi programmból is ilyenképen maradt le az egész nagy Beethoven hangverseny.)

A szombati estén közreműködött Bendiner Heddy operaténkesnő. Először Tannhäuserből, majd a Bohemekből énekel. Ez utóbbi inkább sikerült a művésznöknek; Wagnernek impozáns, drámai muzsikája bizony nem tudott egészen érvényre jutni. Aztán hallottunk tőle még egy áriát Sámson és Delilából és — amit a legszebben s legnagyobb hatással adott elő — bátyjának egy kedves dallamu Valcerjét. Ez utóbbit a közönség kívánságára meg is kellett ismételnie.

Nem szabad elfeledkeznünk Pap Miklósról sem a ki az énekszólamokat és a Liszt hangversenyt kísérte; s különösen az utóbbinál meggyőzőhettünk szép készűtségeről. Az egész nagy hangverseny darabot hangjegy nélkül oly alkalmazkodással s oly bravurral kísérte, hogy csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatunk róla s reméljük, hogy még majd sok szép muzsikát fogunk hallani Székesfehérvár nagytehetségű fiától.

* Pályázati felhívás. A fejérmegyei községi és körjegyzők egylete pályázatot hirdet a következő értekezésre: 1. „Az 1886. évi XXII. t.-c. rendelkezései alapján keletkezett illetőségi bonyodalom, annak káros hatása a közigazgatásra és közérdekre. Miként lehetne az illetőségi ügyet rendezni?” A legjobb munkát az egylet két 20 koronás arannyal jutalmazza, saját költségén ki-

nyomatja s az egyleti tagoknak megküldi. — 2. „A marhalevelek kezelésének szabályai különös tekintettel a külfölddel kötött kereskedelmi szerződésekre és állategészségügyi egyezményekre.” A legjobb pályamunka jutalma egy 20 koronás arany. A pályamunkákat idegen kézzel írva, a szerző nevével tartalmazó jelíges zártlevél kíséretében 1907. évi július hó 31-ig kell az egylet elnökéhez beküldeni. Pályázhatnak a fejérmegyei községi és körjegyzők egyletének tagjai.

KÖZGAZDASÁG.

A F. G. E. elnökválasztó közgyűlése. A F. G. E. tegnap, hétfőn délelőtt tartotta őszi rendes s ezuttal elnökválasztó közgyűlést, a tagok élénk részvételével, Fiáth Pál báró elnöklete mellett.

Fiáth Pál báró megnyitván a közgyűlést bejelenté, hogy elnöki tiszteről lemond még pedig azon okból, mert többé nem lakója a vármegyének.

A távozó elnöknek az egyesület nevében Koller Pál alelnök mondott köszönetet, megemlítve, hogy Fiáth Pál báró elnöksége alatt a F. G. E. nemcsak megerősödött, hanem fejlődött is.

Széchenyi Viktor gróf a gazdasági egyesület új elnökéül oly embert ajánl, aki tudásánál és társadalmi pozíciójánál fogva csak hasznára lehet az egyesületnek. Indítványozza, hogy új elnökül Esterházy László gróf választassék meg.

Élénk helyeslés és tetszés nyilvánítás fogadta Széchenyi gróf szavait, amit látva az elnök nem rendelte el a szavazást, hanem Esterházy László grófot a F. G. E. egy hangulag megválasztott elnökének jelentette ki.

Esterházy László gróf elfoglalván az elnöki széket, megköszönte a személye iránt megnyilvánult bizalmat majd pedig programját terjesztette elő. Szükségesnek tartja a gazdák egyesülését és Fejérvármegye területén egy cukorgyár létesítését.

Az elnöki székkfogaló után Bólaváry-Burchard Rezső dr. indítványára a közgyűlés a leköszönt elnököt Fiáth Pál bárót bevalasztotta az igazgató választmányba.

Burchard-Bélaváry Rezső dr., az eddigi ügyvezető-igazgató titkár, szintén lemondott állásáról. Helyébe titkárnak az eddigi II-od titkár, Ármos Jenő, egyhangulag választott meg.

A távozó ügyvezető-igazgató titkárnak az egyesület nevében V. Végli István mondott köszönetet és az ő indítványára ez jegyzőkönyvileg is megszavaztatott.

Hosszabb vitát idézett elő a gazdasági munkás- és családkerdes megoldása.

A vitábae résztvettek Barcza Károly, Pajzs Gyula dr., akik a gazdáknak járárok szerinti tömörülését sürgetik. Csontos Andor a megye összes gazdáit akarja egy ellenálló phalansza egyesíteni. Knessey Gyula a Gazdasági Munkások Országos Szövetsége ellen szólal fel, mint olyan ellen, amely a gazdák ellen nemcsak bérharcot, hanem osztályharcot is folytat.

A gazdák Budapestent megirtandó nagygyűlésére Esterházy László gróf, Koller Pál, Papp Gyula dr., Burchard-Bélaváry Rezső és Ármos Jenő küldettek ki.

A F. G. E.-et az O. M. G. E.-ben az 1907-ik év folyamán Cziráky Antal gróf, Koller Pál és Manndorff Géza báró dr. fogják képviselni.

A közgyűlés déli 12 órakor ért véget.

A hazai beszerzési források. Az Országos Iparpártoló Szövetség a magyar közönség régen hangoztatott óhajának tesz eleget, amikor kiadja a hazai beszerzési forrásokat. Ez a füzet, mely nélkülözhetetlen segédeszköze lesz az iparpártolás iránt érdeklődő vásárló közönségnek, tartalmazza a fűszerkereskedésben, férfi- és női-divatárkereskedésben, papirkereskedésben és vaskereskedésben kapható összes iparcikkék hazai termelőinek névsorát, olyan átnézetes összeállításban, hogy a laikus közönség egy szempillantás alatt megkaphatja a szükséges utbaigazításokat. Az Országos Iparpártoló Szövetség titkársága (Budapest, VI., Király-utca 34.) fölkeri Magyarország előkelő könyvkereskedőt, sziveskedjenek bejelenteni, hogy a november hó folyamán megjelenő füzetből hány példányt óhajtanak eladásra. A tartalmas füzet ára 40 fillér.

Felelős szerkesztő: Dr. HELVEY LAJOS.